

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

		сауаттылығын арттыру	
203.	Эрболат А.	Орта мектепте нанотехнология ұғымын оқытудың тиімді әдістері	808

СЕКЦИЯ 2

СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ И КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Подсекция 2.1			
Цифровая трансформация образования			
204.	Адалбек Н.	«Традиционные и интеллектуальные подходы в обучении»	812
205.	Бакенова А.А.	«Цифровизация тестирования: разработка нейросетевого приложения для формирования заданий по английской грамматике»	816
206.	Бекмурат А.Е.	«Инновационные методы обучения информатике в школе на основе искусственного интеллекта»	821
207.	Назарова А.Т.	«Развитие цифровых компетенций учителей в условиях персонализированного обучения»	826
208.	Нуриева Д.Р.	«Цифровая трансформация педагогики: роль информационных технологий в повышении квалификации преподавателей»	830
209.	Абдуашимова П.М.	«Білім беру процесінде жасанды интеллект технологияларын қолданудың тиімділігі»	833
210.	Ажибаева А.Д.	«Мектеп информатикасын оқытудағы кемшіліктерді жою жолдары»	837
211.	Асылбек М.А.	«Орта мектепте білім беру үдерісінде үлкен деректерді қолдану әдістемесі»	842
212.	Аталова А.Е.	«Әлеуметтік желілерді информатика пәні бойынша оқыту құралы ретінде пайдалану»	845
213.	Балтабаев Н.П.	«Мектептерде сабақ кестесін автоматтандыруға арналған интеллектуалды жүйе құру»	851
214.	Балтабаев Н.П., Дәрменов Ә.М., Мұратова М.М.	«Жасанды интеллект негізінде жаратылыстану пәндерін оқытуды жетілдіру: BilimALL AI платформасының мүмкіндіктері»	854
215.	Баумуратова Х.Б.	«АКТ оқыту барысында бастауыш сынып оқушыларының цифрлық сауаттылықтарын қалыптастырудың әдістемесі»	856
216.	Баумуратова Ш.Б.	«Жасанды интеллект негізінде инклюзивті білім беруді жетілдіру»	859
217.	Ғазиз Ж.Е.	«Бастауыш мектепте ақпараттық-коммуникациялық технологияларды оқыту әдістемесі»	863
218.	Дәрменов Ә.М.	«Информатиканы қолжетімді ететін мобильді "BilimAll" қосымшасы»	866
219.	Дүйсегалиева Н.А.	«HIGH-TOUCH HIGH-TECH моделі арқылы болашақ информатика мұғалімдерін машиналық оқыту негізінде даярлаудың	870

	инновациялық тәсілдері туралы»	
220.	Еликбай А.Ж. «Ақпараттық дәуірде білім берудің жаңа кезеңі – Инфографика»	874
221.	Жаңабекқызы А. «EDCAFE AI көмегімен сабақты жоспарлау»	879
222.	Жумабекова У.Б., Сабырова М.Е., Сабыров Т.С. «Информатика пәнін жобалап оқыту технологиясы»	883
223.	Кендебай Н.А. «EDUVISION білім беру процесін қадағалайтын қосымша»	888
224.	Көшенова А. «Цифрлық сауаттылықтың мектеп курсы бойынша интеллектуалдық оқу басылымдарына арналған дидактикалық материалдар»	891
225.	Куанышева Д.Ж. «Инклюзивті білім беруде педагогтың ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) қолдану даярлығын жетілдіру»	893
226.	Мауленова М.А. «Үлкен деректерді өңдеуде машиналық оқытудың әдістері мен құралдары»	897
227.	Мылтыкбаева Ж.Т. «Жаратылыстану пәндерін STEM білім беру мен ROS операциялық жүйесі негізінде кешенді оқыту»	901
228.	Надирхан Г.Е. «Ауыл мектептерінде цифрлық оқытуды дамыту мүмкіндіктері»	903
229.	Орынбаев М.Ж. «Компьютерлік көру алгоритмдерін машиналық оқыту негіздері бойынша қолданудың оқу-әдістемелік негіздері»	907
230.	Сабитова А.Б., Ражапова А.Н. «Жасанды интеллект және білім: болашақ мұғалімдерге арналған жаңа мүмкіндіктер»	910
231.	Сағындықова А.С. «Болашақ информатика мұғалімдерін магистратураға даярлаудағы онлайн-курстардың рөлі»	915
232.	Сайлау Ж.Б. «Халықаралық зерттеуге оқушыларды АКТ арқылы дайындаудағы педагогтердің құзыреттілігін арттыру жолдары»	918
233.	Төрәлі Қ.Н. «Бастауыш сынып оқушыларының цифрлық сауаттылығын дамытудың ерекшеліктері»	923
234.	Турмаганбетова З.П., Алтыбаева А.Н. «Ерекше білімді қажет ететін оқушыларға мектеп информатика курсы оқытуды ұйымдастыру»	927
235.	Халхабай А. ««Алгоритмдеу және бағдарламалау» курсы бойынша мобильді қосымшаны оқу үдерісінде қолдану»	931
236.	Ысмайыл Н. «Мектеп информатика курсына жобалық оқыту әдісін енгізу»	936
237.	Ізбасарова М.Р. «Білім берудегі тестілеу жүйелері»	938

Подсекция 2.2

Интеллектуальные информационные системы

238.	Amantayeva Gulden Turarkyzy «Comparative analysis of models and methods in heart disease prediction problems»	944
------	---	-----

239.	Tanirbergenov Meirbek Sagyndykovich «Facial Recognition-Based Attendance Management»	947
240.	Toleubay Daniyar Manatuly «Cardiac disease prediction using machine learning algoritms»	952
241.	Yerezhepov Rakhat Aibulatovich «Detecting logical fallacies in web content with nlp-powered crawling»	957
242.	Ажикенов Арман Русланович, Абашев Арслан Азатабекович «Оптимизация дорожного трафика в Астане через симуляцию транспортных потоков»	962
243.	Аманжол Альфараби Маликович, Сабит Мадияр, Кушербаев Бекзат Алибекулы «Система визуализации и анализа данных о передвижении нефти на основе интерактивной карты»	968
244.	Аскапова Мадина Куанышбековна «Параллельді қазақ-түрік сөйлеу корпусы қалыптастырудың әдісі мен моделін құру»	972
245.	Бекқожин Дастан Ақанұлы «Терең оқыту негізінде қолжазба таңбаларын тану программалық құралын әзірлеу»	975
246.	Дакенов Алишер Мырзахметұлы «Анализ сигналов ЭЭГ нейросетевыми методами для ранней диагностики нейродегенеративных заболеваний»	978
247.	Доспол Нәзгүл Нурланқызы, Жеткенбай Лена «Балабақшадағы балалардың эмоциялық жағдайын бақылауға арналған эмоцияларды тану жүйесін әзірлеу»	987
248.	Ермекбай Айболат, Молдабек Елжан «Жасанды интеллект негізінде веб-қосымша әзірлеу»	992
249.	Жұмал Жания Ержанқызы, Абдурахман Жансая Берікжанқызы «Применение голосового ИИ-помощника в геймифицированной образовательной среде»	1001
250.	Каримов Руслан Жасинович «Эффективность существующих ИИ-решений в основных направлениях транспортной логистики»	1007
251.	Кубиева Сабина Талгатовна, Утепбергенова Зарина Арманкызы «Разработка iot системы по уходу за растениями на базе искусственного интеллекта»	1012
252.	Кудобаев Даниал Дулатович «Разработка информационной системы для автоматизации стоматологических услуг»	1017
253.	Мусина Данель Тлеухановна «Интеллектуальные инструменты автоматизированной диагностики надежности информационных систем»	1024
254.	Рогова Ксения Александровна, Қабдыбек Ризат Досмжанұлы, Джумадиева Тогжан Бекежановна «Мониторинг инженерных конструкций на основе искусственного интеллекта»	1030

255.	Сафонова Софья Александровна «Современные аспекты информационной безопасности в облачных вычислениях: модели, угрозы и методы защиты»	1034
256.	Смаилова Назгүл Батырбекқызы «Терең оқыту арқылы кітап ұсыныстарын әзірлеу: collaborative filtering, content-based және nlp әдістерінің комбинациясы»	1041
257.	Тажібай Аружан Айдосқызы, Кудубаева Сауле Альжановна «Көру қабілеті әлсіз адамдарға арналған ai дауыстық көмекші: нақты уақытта объектілерді анықтау және қашықтықты бағалау»	1046
258.	Тайжанов Азамат Жанкелдіұлы «Python тілінде фильмдердің интеллектуалды ұсыныс жүйесін әзірлеу»	1051
259.	Умирзахов Сундетали Кабылбекович «Сұраныстарды интеллектуалды талдау негізінде ұйымның сайты үшін чат-бот құру»	1055
260.	Шайхстан Марғұлан «ИОТ Сенсорлары негізінде ауа ластану деңгейін болжау»	1060

Подсекция 2.3

Современные тенденции в программной инженерии и управлении в условиях цифровой индустрии

261.	Bekenova A.B. «Development of a registration panel for users and doctors with integration into the database»	1077
262.	Bolat A.Zh. «Data analysis methods and decision making using big data and machine learning tools»	1081
263.	Алтайұлы А. «Visual studio интегралды ортасында «қойма қызметкерлеріне арналған» мәліметтер қорын жобалау»	1086
264.	Арап А.Қ. «Ақылды сурет салушы роботты әзірлеу»	1088
265.	Артыкбекқызы А. «Ақылды үйлердегі заттар интернеті(iot) мен робототехниканың өзара әрекеттесуі»	1091
266.	Ахметова А.Д. «Тоңазытқыштағы өнімдерді бақылауға және тағам әзірлеу ұсынысын беруге арналған программалық қосымша»	1096
267.	Дәрібай Д.Д. «Робототехниканы қолдану арқылы қойма логистикасындағы қолданыстағы басқару жүйелерін талдау»	1100
268.	Жамбулов С.Ж. «Білім алушыларды информатика және программалау олимпиадаларына дайындауда жасанды интеллекттің қолданысы»	1102
269.	Каиржан Р.С. «Development of system for recognition of emotional states of employees based on computer vision methods on Raspberry Pi»	1108
270.	Кайрекенова Н.Р. «Өнеркәсіптік роботты көру үшін машиналық оқытудың заманауи тәсілдері: әдістер, деректер жиынтығы және оптимизациялау»	1111

271.	Калижан А.К. «Разработка системы биометрической аутентификации с предотвращением deepfake атак»	1113
272.	Касылкасова К.Н. «Программное обеспечение smartmed для обработки медицинских данных и диагностики»	1118
273.	Қабдешев Ә.Е. «Жөтелді талдау негізінде денсаулықты диагностикалаудың интеллектуалды программасын әзірлеу»	1120
274.	Махаев Е.Е. «Разработка облачного приложения для автоматизации деятельности сети аптек»	1123
275.	Муратов М.М. «Эффективность единой информационной системы агропромышленного комплекса»	1126
276.	Нуржанова А.Б. «Современные методы классификации эмоций: анализ подходов и перспективы развития»	1130
277.	Нурпеисова З.Р. «Обзор и исследование методов искусственного интеллекта для анализа рынка недвижимости»	1134
278.	Рақымбек А.С. «Кітапқұмарларға арналған платформа: кітаптарды оқу және бөлісу үшін әлеуметтік желіні жобалау және іске асыру»	1138
279.	Сагидуллина Д.С. «Visual studio интегралды ортасында «қаржылық транзакцияларды қадағалау және талдауға арналған» мәліметтер қорын жобалау»	1144
280.	Төлеубай Д.М. «Yolov10 қолдану арқылы рентген суреттерінде сүйек сынуын анықтауды кешенді зерттеу»	1147
281.	Утегенова Д.Б. «Visual studio интегралды ортасында «фитнес орталық қызметкері үшін» мәліметтер қорын жобалау»	1152
282.	Шаймуратов А.Ж. «Проектирование аппаратно-программного комплекса для автоматизированного учета железнодорожного подвижного состава»	1154
Подсекция 2.4		
Информационная безопасность		
283.	Akniyet N. «Smart home automation and security system using arduino uno r4 and esp32 microcontrollers with telegram integration»	1158
284.	Askhatov A. «Analysis of social engineering methods and development of a defense strategy for corporate structures»	1165
285.	Bekturganov A.B. «Development of an early detection model for ddos attacks based on network traffic analysis»	1170
286.	Gabdullin A. «Analysis of modern wireless network security protocols and prospects for their development»	1174

287.	Garifullin A. «Modern information security management systems: construction and implementation in the digital era»	1179
288.	Igumenshev D.V. «Methods of embedding malicious code into pdf files»	1182
289.	Issabay T.B. «Utilizing sandboxes for cybersecurity training: a hands-on approach»	1187
290.	Kalybayev S. «Overview of modern authentication methods in telecommunication systems: from passwords to biometrics»	1191
291.	Kerim A. «Owasp top 10 and alternative methods of its compilation»	1194
292.	Yergazin A. «Analysis of a protection of hybrid intrusion detection and prevention system (idps) for low-latency 5g networks with adaptive learning using edge computing»	1199
293.	Yerzhanova Y.Y. «Key attacks in web forensics: xss, sql injection and rce»	1204
294.	Zhakay A. «Fundamentals of modern cryptography: from encryption to digital signatures»	1209
295.	Айдарова А.А. «Visualvm көмегімен cast-128 және kuznyechik блоктық шифрларының кілт генерациясын салыстыру және стандарттарға шолу»	1214
296.	Акимбекова Д.М., Каиржанова Д.Ж. «Жергілікті желінің қауіпсіздігін қамтамасыз ететін негізгі параметрлер»	1220
297.	Аскарлов А.Д. «Разработка и исследование эффективности метода и инструмента для выявления фейковых новостей в социальных сетях»	1224
298.	Ауесхан Н. «Аномалияларды анықтау әдістерін талдау»	1229
299.	Ерболатов А. «Анализ вредоносных программ с помощью ии и криптографическая защита»	1332
300.	Ерболатова А.Ж. «Neuvecton және kubernetes: контейнерлік ортадағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету тәсілдері»	1336
301.	Жанатаев М.К. «Стеганография на основе lsb: реализация сокрытия данных в медиафайлах»	1338
302.	Жарасхан Н.Ж., Қайупов Е.К. «Crystals-kyber алгоритмін ресурсы шектеулі құрылғыларға оңтайландыру»	1343
303.	Жолдасбаев М.Ә. «Заманауи операциялық жүйелердегі жады дампы кескінін алу құралдарын талдау және салыстыру»	1348
304.	Жолмұратұлы Б., Маратов Ә.Б., Ховдабай Н.А. «Екі факторлы	1353

	аутентификацияның қауіпсіздігі және оның қолданылуы»	
305.	Кадринов Д.М. «Автоматизация внедрения альтернативной soag платформы на основе средств со свободной лицензией»	1357
306.	Казбаганбетова М.А. «Wireshark бағдарламасын пайдаланып желілік трафикті талдау және ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету»	1361
307.	Кәкімбек Ә.Қ., Серікбай А.Е., Наурызбаев Д.Е. «MITM шабуылы туралы»	1366
308.	Кеттеш Б.Н. «ELF талдауындағы capstone: сызықтық және рекурсивті дизассемблерлеу»	1370
309.	Көшкінбаева Ф.Қ. «Linux қорғаудың заманауи әдістеріне талдау.openvas және nmap көмегімен осалдықтарды анықтау»	1374
310.	Қадыр Н.Е. «Заманауи фишинг түрлері мен олардың ұйымдық ақпараттық жүйелерге ықпалы»	1379
311.	Қажкен Е.Е., Темиржан С.А. «Қауіпсіздік инциденттеріне қалай жауап беруге болады?»	1384
312.	Қартбай Е.Ғ., Тынарбай Н.И. «MITM шабуылы (адамның ортадағы шабуылы)»	1388
313.	Маратов Б.Ж. «Әлеуметтік инженерия қауіпсіздікке қатер ретінде: қызметкерлерді қорғау және оқыту әдістері»	1393
314.	Мағзұмов А.М. «Websocket протоколындағы осалдықтарды талдау»	1397
315.	Майданов А.С. «Автоматизация процесса анализа оперативной памяти с использованием python»	1401
316.	Мақсат Ә., Нурсейтов С. «Блокчейн қажеттілік пе, әлде сән бе?»	1406
317.	Қ. Мырзағалиұлы. «Инциденттерді анықтауда желілік логтарды талдаудың маңызды рөлдері»	1409
318.	Нурбатуров С.К. «Интеграция honeypot в ит-инфраструктуру компании»	1412
319.	Нуриева Д.Р., Исайнова А.Н. «Анализ рисками безопасности данных в медицинских учреждениях»	1415
320.	Нұрлан А.Т. «Кескіндердегі статистикалық стегоанализ әдістері»	1420
321.	Оралбеков Е.А. «Ddos-шабуылдардың жаңа буыны»	1424

322.	Рамазанова Ж, Нұрлан А, Жайсанбаева А. «Бұлтты технологияларды пайдалану кезіндегі тәуекелдер мен қауіпсіздік шараларын зерттеу»	1430
323.	Сахатбекқызы Т., Бахтиярқызы Т.А. «IoT құрылғыларының желідегі қауіпсіздігін қалай қамтамасыз етуге болады: стратегиялар және packet tracer көмегімен модельдеу»	1434
324.	Серғазы М. «Повышение производительности разработчиков с помощью интегрированных искусственных интеллектов и соображения кибербезопасности»	1440
325.	Султанов А.М. «Стеганография в кибербезопасности казахстана»	1443
326.	Танатаров Е., Іргебай С., Султанов А. «WI-FI желісінде шақырылмаған қонақтарды автоматты түрде анықтау жүйесі»	1447
327.	Таубай М.Е. Рамагуллаев Ә.А. «Фишинг: желідегі beef әдісі арқылы алдау және одан сақтану»	1452

СЕКЦИЯ 3 ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

		ПОДСЕКЦИЯ 3.1 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ БИОЛОГИИ	
328.	Акимкара А.Б.	Гербарийдің ботаникалық зерттеулерде қолданылуы және гербарий қорындағы кеппе шөптің қалыптасу ерекшеліктері	1457
329.	Ақылбек А.	Астана қаласындағы ботаникалық бағының ландшафттағы <i>geranium sanguineum</i> биологиялық ерекшеліктеріне сипаттама беру	1459
330.	Әділхан Ж.	Мобильді байланыс пен қолданбалардың адамның мінез-құлқына әсерін анықтау	1463
331.	Базарбаева Қ.	Жасөспірімдерде девиантты мінез-құлықтың даму қаупі	1467
332.	Байдосова А.Б.	Методика использования игровых технологий на уроках биологии	1471
333.	Байдосова А.Б.	Актуальные проблемы современной биологии с использованием игровых технологий в образовании	1474
334.	Ғазизова Ә.	Сәулеленген егеуқұйрықтардың бүйректеріндегі морфофункционалдық өзгерістерді салыстырмалы бағалау	1477
335.	Еркін З.Б.	Биология сабақтарында оқушылардың сыни ойлау қабілетін жетілдіруде блум таксономиясын пайдалану	1482
336.	Жанабергенова	Кенеттен жүрек өлімі: генетикалық аспектілері	1486

информатика пәніне деген қызығушылығын арттырып, олардың ақпараттық технологиялар саласындағы бәсекеге қабілеттілігін күшейтеді. Сондықтан, заманауи білім беру жүйесінде жобалық оқыту әдісін кеңінен қолдану өте маңызды. Жобалық оқыту әдісін информатика сабақтарына енгізу – білім берудің жаңа заманға сай, тиімді жолдарының бірі. Бұл әдіс оқушыларды тек біліммен қамтамасыз етіп қана қоймай, оларды шығармашылыққа, өз бетімен ізденуге және өз білімін өмірде қолдана білуге үйретеді. Сол себепті, мектеп бағдарламасына жобалық оқыту әдісін кеңінен енгізу – білім беру сапасын арттырудағы маңызды қадам.

Жобалық оқыту әдісін информатика сабақтарында қолдану – оқушыларды жаңа технологиялармен таныстырып қана қоймай, оларды нақты өмірлік мәселелерді шешуге үйрететін тиімді тәсіл. Бұл әдіс болашақта IT саласына қызығушылық танытатын оқушылар үшін үлкен мүмкіндіктер ашады. Сондықтан, мектеп бағдарламасына жобалық оқытуды кеңінен енгізу – қазіргі заман талабына сай маңызды қадам.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Шарипов Ф. В. Технология проектного обучения //Педагогический журнал Башкортостана. – 2012. – №. 2. – С. 87-93
2. Рыбина И. Р., Попова И. Ю. Проектное обучение как элемент организации учебной деятельности в контексте современного образования //Ученые записки Орловского государственного университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2014. – №. 4. – С. 299-302.
3. Гладкова М. Н., Ваганова О. И., Смирнова Ж. В. Технология проектного обучения в профессиональном образовании //Проблемы современного педагогического образования. – 2018. – №. 58-3. – С. 80-83.
4. Рабинович П. Д. и др. Школа возможностей: проектное обучение //Образовательная политика. – 2019. – №. 1-2 (77-78). – С. 33-49

УДК 347.1

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТЕСТІЛЕУ ЖҮЙЕЛЕРІ

Ізбасарова Мәдина Русланқызы

madina.izbasarovaa@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, Ақпараттық технологиялар факультеті, Информатика кафедрасының магистранты, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Кариева К.У.

Тест әдісін американдық психолог Д. М. Кеттелл ХІХ ғасырдың соңында енгізді. Әдістің мәні мүмкіндігінше аз эксперимент арқылы адамның жеке басын сипаттау болды. Д.М. Кэттелдің идеяларын француз психологы Альфред Бине одан әрі зерттеді және ол тұлғаны жан – жақты зерттеу үшін «синтетикалық эксперимент» жүргізуге тырысты (1864) [1]. Педагогикалық тұрғыдан тестологияның дамуы ХХ ғасырдың басында басталды. Американдық ғалым В. А. Макколл тесттерді екі топқа бөлді: педагогикалық (Educational Test) және психологиялық (Intelligence Test). Педагогикалық тестілердің негізгі міндеті оқушылардың белгілі бір оқу кезеңінде белгілі бір мектеп пәндері бойынша білім алуының деңгейін өлшеу болды. Ғалым жүргізген педагогикалық тесттер материалдың бірдей көлемін бірдей жылдамдықпен игеретін білім алушылар тобына біріктіруге бағытталған [2]. Білім беру жүйесінде тестілеуді қолдану тәжірибесі тесттің көптеген артықшылықтары

мен кемшіліктері бар екенін көрсетеді. Бір жағынан, тест тапсыру және нәтижелерді алу жеңілдетілген, стандартталған және объективтіленген. Бұл тестілеудің оңай, әрі қолжетімділігін көрсетеді. Екінші жағынан, мұндай тестілеу көбінесе нақтылықты бермейді, яғни оқушылардың білімінің жоғары немесе төмендігін дәл көрсетпейді. Одан да жаманы, оларды пәнді оқудың орнына жауаптарды болжауға дағдыландыруы мүмкін [3]. Сонымен қатар, тестілеу кезінде оқушылардың дұрыс емес жауаптарды есте сақтап қалу мүмкіндігі бар. Сондықтан, тесттен кейін кері байланыс алу, қатемен жұмыс жасау маңызды. Тестілеу ағымдағы, аралық және қорытынды білімді тексеру үшін сәтті қолданылуы мүмкін. Тестілеу арқылы оқушылардың білімін тұтастай тексеруге болады, яғни алған білімдерін, дағдыларын жетілдіру және оқудағы олқылықтарды анықтай аламыз. Тест бақылау жұмысына қарағанда несімен ерекшеленеді?

Тест (ағылшынша "test" сөзінен - сынақ, тексеру, бақылау, жаттығу, зерттеу) – бұл игерілген білімді бағалаудың арнайы әзірленген жүйесін пайдаланып, белгілі бір пәнді меңгеру деңгейін тексеруге мүмкіндік беретін тапсырмалар жүйесі. Осылайша, тестілеу – арнайы тесттік тапсырмаларды орындау арқылы білім алушының білім, білік және дағдыларын тексеру әдісі [4]. Жаринова Е.Г. және Черняева Е.В. атап өткендей тест тапсырмалары бірнеше критерийлерге сай болуы керек. *Біріншіден*, тест тапсырмасы қысқа және техникалық болуы керек. *Екіншіден*, тест тапсырмасы логикалық түрде тұжырымдалуы керек. *Үшіншіден*, бағалау ережелері мен орындауға арналған нұсқаулық барлық пәндер үшін бірдей болуы керек [5].

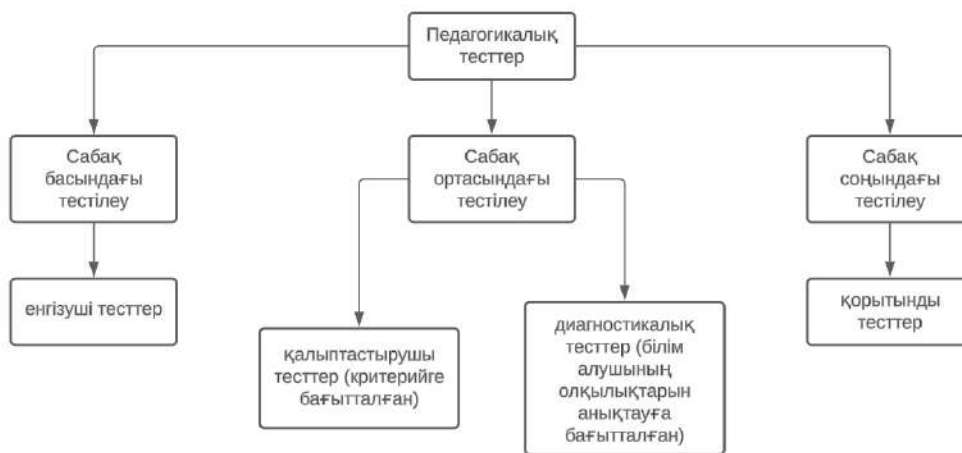
Тестілеу мұғалімдерге де бірқатар артықшылықтар береді, олардың кейбіреулері төменде берілген:

Біріншіден, бағалау кезінде алынған нәтижелердің объективтілігі. Бұл фактор тестілеу процессінің өзін стандарттаумен түсіндіріледі, яғни барлық білім алушылар тесттің барлық кезеңдерінде бірдей жағдайда болады.

Екіншіден, тексеру процесін автоматтандыру есебінен мұғалімнің уақытын үнемдеу. Ең көп ресурсты қажет ететін кезең тест материалын әзірлеу болып табылады, өйткені көп уақыт пен энергияны қажет етеді, бірақ бір реттік сипатта болады. Яғни, тест мұғалімнің жұмысын процесті бақылауға және алынған мәліметтерді талдауға дейін азайтады.

Үшіншіден, барлық өткен материалдар бойынша оқушылардың ағымдағы үлгерімін бағалау. Тестілеуді өткізу барлық оқушылардың, атап айтқанда әр оқушының білімін тексеруге және білім алу кезінде кеткен қателіктерді түзетуге мүмкіндік береді [6].

Жалпы алғанда, тесттердің қолдану барысына, педагогикалық мақсатына, функциясына, міндеттеріне қарай түрлері өте көп. Соның ішінде, Чельшкова М.Б. педагогикалық тесттердің төрт түрін ажыратып көрсетеді: енгізуші, қалыптастырушы, диагностикалық және қорытынды тесттер. Олар құрылуы мен беретін нәтижесіне байланысты бір – бірінен ерекшеленуі мүмкін (1-сурет)[7].

1-ші сурет. Педагогикалық тесттің түрлері

Жоғарыда айтылғандай, тест тапсырмаларын дайындауға белгілі бір талаптар қойылады, олардың ең толық және жалпыланған сипаттамасын В.С. Ким ұсынады [8]. Оларға біріншіден, тест түрін (нормативтік критериалды және критериалды) және тестілеу түрін (қорытынды, ағымдық, өзін-өзі бақылау) ескере отырып, оның мақсатын нақты көрсету болып табылатын тапсырманың мақсаты жатады. Екіншіден, тапсырманы тест түрінде тұжырымдау қысқа болуы керек, яғни қысқа және сөздердің негізсіз қайталануын болдырмау керек. Үшіншіден, тестілік тапсырманы автоматты (компьютерлік) режимде пайдалану мүмкіндігін қарастыру.

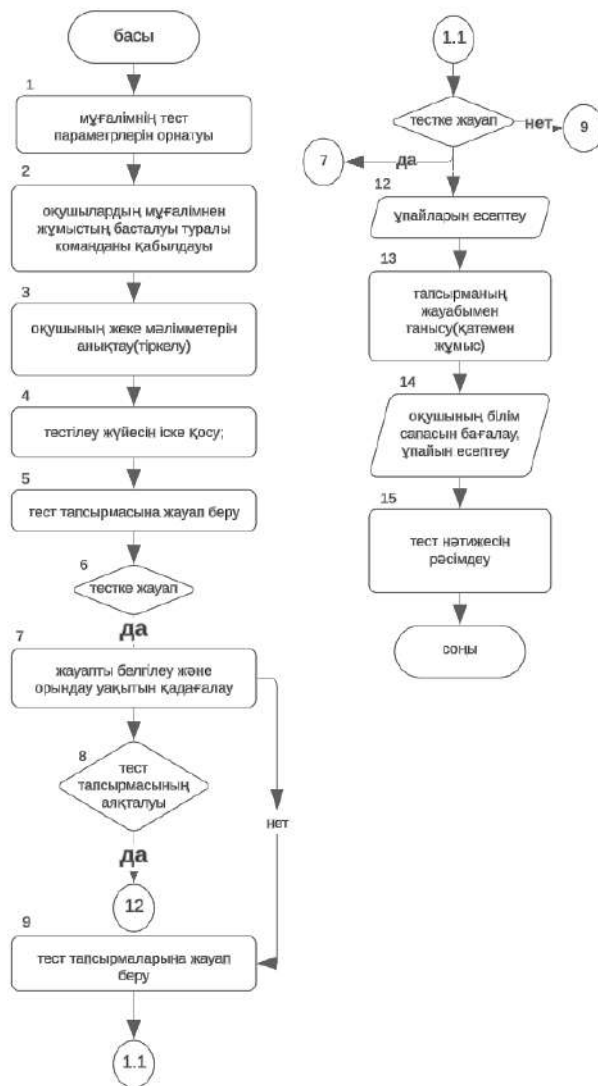
Американ психологы Д. Векслердің интеллектіні өлшеу шкаласын ұсынды. Біріншіден ол ауқымды жас диапазонын 3 – 74 жасқа дейінгілерді алды. Бұл адам өмірінің бойындағы бірдей интеллектуалды сипаттамалардың өзгерісін бақылауға мүмкіндік береді. Екіншіден, Д.Векслер шкалаларында вербальды және вербальды емес субтесттер болды, бұл интеллектуалды дамудың түрлі жақтарын ұғымдық және көрнекі ойлауды, сенсомоторлық координацияны, есті, зейінді бағалауға мүмкіндік береді. Д.Векслер шкалалары индивидуалды тесттер болып саналады, басқа да сол сияқты тесттерден айырмашылығы ондағы тапсырмалардың жас деңгейлеріне емес, қиындығының өсу тәртібі бойынша, субтесттерге біріктірілген [9].

Сонымен қатар, педагогикалық тестілерді функционалдық бағыты бойынша оқыту, қалыптастыру және бақылау (диагностикалық) тесттері бойынша жіктеуге болады. Қалыптастырушы тесттер сапалы білім мен жалпыға бірдей білім беру іс-әрекеттерін қалыптастыруға бағытталған, оқушылардың біліміндегі олқылықтарды уақтылы анықтауға және оларды жоюға немесе түзетуге ықпал етеді. Бақылау тестілері білімнің қалыптасу деңгейін және танымдық, ғылыми және практикалық іс-әрекеттің меңгеру дәрежесін анықтауға мүмкіндік береді [10]. В. Аванесовтың пікірінше тест мазмұны нақты педагогикалық принциптерге сәйкес келуі керек, яғни:

- тест мазмұнының тестілеу мақсатына сәйкестігі;
- тапсырмалардың маңыздылығын анықтау;
- мазмұны мен тест формасының өзара байланысы;
- тест тапсырмаларының мазмұндық дұрыстығы (тапсырма ережеге, теоремаға, нормаға, заңға немесе практикада тексерілген әдіске негізделуі керек);
- тест мазмұнындағы пән мазмұнының репрезентативтілігі;

- тест мазмұнының білім деңгейіне сәйкестігі;
- тест тапсырмаларының күрделілігі мен өзгергіштігі [11].

Оқу процесін модернизациялаудың бір әдісі – оқушылардың білімін, дағдыларын объективті бағалауға, білім алуға оқылықтарды анықтауға және оларды жою жолдарын анықтауға мүмкіндік беретін қолданыстағы тестілеу жүйесін жетілдіру. Цифрлық технологиялар арқылы алынатын тестілеуді қолданудың бақылаудың дәстүрлі әдістері мен формаларымен салыстырғанда бірқатар артықшылықтары бар: оқушылардың өзін-өзі дамытуға ынталандыру, баға үлгерімінің электронды базасы, алынған нәтижелерді өңдеуге уақытты үнемдеу, тест тапсырмаларының күрделілігі мен көлемін нормалау [12]. Көптеген ғалымдар тест жүйесінің оқуға қалай әсер ететіндігі туралы зерттеулер жүргізді. Әсіресе, соңғы жылдары әртүрлі цифрлық технологиялар, электронды білім беру ресурстары арқылы жасалып жатқан тест жүйелері кеңінен танымал. Электронды білім беру ресурстары мұғалімге оқушылардың оқу жетістіктерін жылдам бағалауға, яғни олардың материалды қаншалықты меңгергенін және белгілі бір тапсырмаларды орындауды қандай деңгейде үйренгенін анықтауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, цифрлық құралдар мұғалімдерге оқушылардың жіберген қателіктерін талдауға және оқу процесін одан әрі қалай түзетуге болатынын анықтауға көмектеседі [13]. Компьютерлік тестілеу жүйелері дәстүрлі бақылау әдістерімен салыстырғанда мұғалім үшін ыңғайлы құралға айналды. Өйткені, оқушылардың білімін тексеруге кететін уақытты қысқартып, оны аналитикалық ақпаратпен жабдықтады, бұл оқу процесін ұтымды ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Компьютерлік тестілеуге қойылатын негізгі талаптардың бірі-бірнеше жауапты тесттердің кіріктірілуі. Бірнеше жауапты тесттердің екі түрі болуы керек: біріншіден, тапсырмалардың тақырыбына сәйкес, екіншіден, орналастыру тәртібіне сәйкес. Бұл талапты орындау бірден екі мәселені жояды: жауаптарды көшіру және оларды есте сақтап қалу. Білім алушылардың білім сапасын көтерудегі тестілеудің шешетін негізгі міндеті – бағалаудың сенімділігін, оқу процесінің тиімділігін арттыру және оқытудың шығармашылық әдісін дамыту. Білім сапасын бақылау және оқушының рейтингін анықтау үшін тестілеу жүйесінің жұмыс істеуі төмендегі алгоритммен ұсынылады:

2-ші сурет. Тестілеудің алгоритмі.

Осылайша, көптеген зерттеулер тестілеу жүйелерінің оқушылардың оқу нәтижелері мен мотивациясына оң әсер етуі мүмкін екенін көрсеткенімен, жақсы нәтижеге жету үшін тест сапасы, бағалау әдістері және т.б. сияқты көптеген факторларды ескеру қажет екенін көрсетеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Овчаренко В. П. (2013). К вопросу об истории развития лингводидактического тестирования // Известия ЮФУ. Технические науки, №10 (147), 78-83
2. Мышко С. А. (1982). Проблема тестирования в системе образования США
3. Григорьева А. И., Колодин М. Ю. (2011). Перспективный подход к тестированию знаний и тестов // Дистанционное и виртуальное обучение, № 10, 84–91
4. Жаркова Л.И., Картушина Н.В. (2017). Тестирование как метод контроля знаний при обучении иностранным языкам // Интернет-журнал «Мир науки», Том 5, №2
5. Жаринова Е.Г., Черняева Е.В. (2016). Использование тестов и тестовых заданий на контрольных занятиях по английскому языку // Научно-практическая конференция в рамках «Недели науки» ФИЯ МАИ-НИУ, посвященная 55-летию полета Ю. Гагарина. Сборник докладов. Выпуск №8. М.: Перо, 43-46

6. Чельшкова, М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов : учеб, пособие / М. Б. Чельшкова. — М. : Логос, 2002.
7. Ким, В. С. Тестирование учебных достижений : монография / В. С. Ким. — Уссурийск : Изд-во УГПИ, 2007. — 214 с
8. П.З. Ишанов, Г.Б. Бейсенбекова (2006). ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ - ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИАГНОСТИКА НЕГІЗДЕРІ, 29-30.
9. Рушингина О. И., & Правдин Ю. П. (2017). Использование тренировочных тестов в образовательном процессе. 2017.
10. Аванесов В. С. (2002). Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики. Педагогическая диагностика, 2002.
11. Тясто, А. А. (2015). О компьютерном тестировании в образовательном процессе. Молодой ученый, 9 (89), 1206-1207. Извлечено из <https://clck.ru/rHGSg>
12. Богачева, Д. М. (2019). Система оценки результатов образовательной деятельности с использованием возможностей электронных образовательных ресурсов. Молодой ученый, 18 (256), 50-52. Извлечено из <https://moluch.ru/archive/256/58685/>
13. Ларина Л. В. (д.т.н.). Компьютерные системы для проверки знаний студентов на различных этапах оценки успеваемости. Омский научный вестник, 1(11)